

בין כפייה לבחירה

עיון בפרשת השבוע על פי ה"רלי יקר"

באש, ספון כח מכריח, אם אתם מקבלים את התורה מוטב, הרי אתם מגלים את מציאותכם העצמית כמי שהיא באמת הווייתכם, ואם לאו שם תהא קבורתכם, וכל המציאות כולה מתקוממת לנגדכם כאשר אתם מתקוממים מול עצמיותכם.

6. מאמרי הראי"ה עמ' 166; הר כגיגית

ביום מתן תורתנו, שאנו חוגגים אותו בשמחה של קדושה כל כך עמוקה, צריכים אנו לזכור, כי לא רק ברצון חפשי קבלנו עלינו עולה של תורה; אלא בכפיית הר כגיגית עלה הדבר. מתוך אמר סלה של "אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם" נחרתה התורה במעמקי נשמתנו. ... אולי לא נעים לנו הדבר, אילו היה תלוי בחפצנו הפשוט אפשר שהיינו בוחרים בקבלה כזו שבאה חק רצון חפשי, שאנחנו חושבים אותו ליותר אידיאלי. אבל לא כאשר יראה האדם לעינים מתהוים הדברים במציאות. אין אנו יכולים להשקיף לתכנם של הדברים בעצמיותם והננו רואים רק את הברק הנוצץ עליהם מבחוץ. אמנם החכמה העליונה, חכמת רבון כל העולמים, אשר "הוא אמר ויהי, צוה ויעמוד", היא מיסדת את מפעלותיה ביסוד המציאות ובעצמותה של ההויה על פי אמתתן. היא יודעת, כי חלושים אנחנו, חלושי רצון הננו וחלושים הם האידיאלים שלנו, אין אנו רואים כלל וכלל שקיומו של עולם מלא ימסר לרצוננו, ועל כן הננו קרואים מתוך הכרח אל הדבר הגדול והנשגב העומד ברומו של עולם, ומתוך הכרחים פנימיים והכרחים חיצוניים לקבלתה של תורה ביסוד תחית הפלאות שלנו גם בהוה. כן היה מראש מקדם וכן נראה שיהיה עדיין גם בדור אחרון זה, שהננו עומדים בו על סף תחיתנו הלאומית. ... והנה קמים אנשים מקרבנו הרואים חזון לבם ומשפילים בכח השפעתם את הרום אשר לתחיה הנפלאה הזאת, אשר רק באספקלריא של קדש אפשר להציץ על כל עוזו נוראותיה. הולך ומפעם בתוך מחננו הקול החלש של האידיאליות והרצון החפשי, אשר אמנם ברק לו ויפעה, אבל רק פרחים יתן לנו ולא פרי, זעזועי רוח וצלצולי מלים, ולא אור חיים וגבורת נשמה ... אמנם יודעים אנו, כי סוף כל סוף מדת הגבורה בא תבא, אבל דוקא מתוך הגזרה והחקה, ולא מתוך האידיאלים החפשיים, שיפעת עץ רקב ואמץ קורי עכביש להם.

ממסלולם. ומאחר שידוע לפני כסא כבודו ב"ה, שאם חוקי החיים בטבעם לא יהיו די מדויקים בהפעלתם על האדם, לא יוכלו חייו הטבעיים לעמד, על כן שלל את כח הרצון וחופש הבחירה משלוט בחיים הטבעיים הבהמיים. ולא נתן לאדם שלטון על סתימת ופתיחת כלי גופו, המוטבעים בטבע העבודה החמרית של החיים, מאחר שאם הם ישנו את מהלכם הטבעי, מחוקם היסודי, לא יוכל האדם לחיות ולהתקיים אפילו שעה אחת, בהירוס האייתניות של הטבע בשליטתו על גופו.

5. עין אי"ה שבת ב', ט', ס"ז

ויתצבו בתחתית ההר, אר"א ב"ח מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית וא"ל אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. החופש הרצוני הוא תוכן מיוחד לשכלל על ידו את הכשרון המוסרי אשר לאדם, ומפני כך יש לו שליטה מיוחדת בגבולו וחוגו. אבל עצמיות הרצון בעצמו הוא התוכן המהותי של האדם, ועליו ביסודו לא שייך לומר שום תואר של חופש. אין אנו בני חורין לרצות או לא לרצות. הרצון הוא עצם החיים, והחיים הנם מצויים בנו שלא בבחירתנו. אנו שולטים רק על הטיית הרצון לאחד מן הצדדים, לימין או לשמאל, כאן יש יד הבחירה. ואם התורה היתה רק מתפשטת על התוכן המוסרי של האדם, היה הדבר ראוי שתנתן בבחירה חפשית גמורה, אבל באמת התורה היא הבעתה של העצמיות המהותית של האדם, כפי מה שהיא. העברת התורה היא התנכרותו של האדם, שמתנכר מעצמו, ומשנה את טבעו להרע, משנה פניו ותשלהו. על כן ראוי הדבר שתתגלה התורה התגלות מהותית, התגלות שורש הרצון, ולא התגלות ענפי הרצון. ומזה מסתעפת ג"כ הידיעה שאין התורה תוכן פרטי לישראל, וממילא שאין ישראל מציאות פרטית בעולם, אלא הכל נארג ונמזג מתוך התמציות של כללות ההויה, א"כ הכל מכריח ודוחק את מציאותה של התורה, וחיקיתה, וקבלת ישראל אותה. וההר אשר זכה שיהיה מרכז העולם כולו, לא במקרה בא הדבר, כי בודאי יש יחס למציאותו והזרחת המרכזיות של אור חי העולמים עליו, הרי הוא ספוג בכח כל כלליות, ומתוך אותה ההכרעה של הסיפוג הכללי שבו, הרי הוא לה שאי אפשר כלל לתאר חיים ומציאות למהותיות הישראלית בלא קבלת התורה. ועמדתם של ישראל הרי היא מכוונת להעשות בסיס לכל הריכוז שאז חל על המציאות של ההר, ויתצבו בתחתית ההר. בכח האצור בההר אשר ירד עליו ד'

1. שמות י"ט, זי; י"ז

(ז) ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר יהוה נעשה וישב משה את הדברי העם אל יהוה: ... (ז) ויצא משה את העם לקראת האלהים בן המנוחה ויתיצבו בתחתית ההר:

2. שבת פ"ח, א'

ויתיצבו בתחתית ההר אמר רב אבדימי בר המא בר הסא מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא אמר רבא אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר.

3. כלי יקר שמות י"ט, י"ז

אלא ודאי שלטובתם כפה עליהם ההר לומר ראו שכל זמן שאין אתם מקבלים התורה הרי אתם חשובים כמתים גם בחיכם ובמותכם אין לכם שום השארות אלא שמה תהא קבורתכם ומתים בל יחיו רפאים בל יקומו, וע"י התורה יהיו חייכם חיים בזה ובבא. ורב אחא בר יעקב אמר אע"פ שלא רצה לאנסם על קבלת התורה מ"מ נמשך נזק מזה אל הדורות הבאים שיטעו לומר אנוסים היינו, וזה היה טענתם בימי יחזקאל, ובימי אחשורוש קבלו מה שכבר קיימו ר"ל קבלו עליהם שלא לטעון עוד טענת אונס כי טענה בטעות היא:

4. עולת ראי"ה א' עמ' מ"ז-מ"ח

גלוי וידוע לפני כסא כבודך, שאם יפתח אחד מהם או אם יסתם אחד מהם, אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך אפילו שעה אחת. בעלי החיים כולם, שתפקידיהם עשויים כולם בהכרח של טבע, בלא בחירה חפשית, אין זה פלא כל כך כשהם נתונים בתנאי חיים, שהם צריכים כ"כ דיוק. שהרי ככה, היא הטבע כולה, הפועלת בחוקיה בתכלית הדיוק. אבל הפלא הגדול הוא אצל האדם, שהבחירה החפשית שלו מטביעה היא על חייו חותם של רצון עצמי, ובשביל כך אין החוקים הטבעיים שומרים בו כ"כ את תפקידם, ומ"מ במה שנוגע לעצם שמירת החיים, לא נתן הבורא לרצון החפשי של האדם שום כח להניא את המהלכים העקריים